

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СТУДЕНТІВ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У статті окреслено процес формування лексичної компетентності з української мови як іноземної в студентів-медиків. Важливого значення надано таким чотирьом видам мовленнєвої діяльності, як говоріння, письмо, читання, аудіювання. Обґрунтовано передумови виникнення комунікативних ситуацій, які спільно з комунікативними вправами складають обов'язковий компонент контенту (змісту) навчального курсу для студентів-іноземців.

Ключові слова: компетентність, лексична компетентність, лексична одиниця, аудіювання, комунікативне читання, говоріння, письмо.

В статье рассматривается процесс формирования лексической компетентности по украинскому языку как иностранному в студентов-медиков. Особое значение уделяется таким четырем видам речевой деятельности, как чтение, говорение, письмо, аудирование. Обосновываются предпосылки возникновения коммуникативных ситуаций, которые наряду с коммуникативными упражнениями составляют обязательный компонент контента (содержания) учебного процесса для студентов-иностранцев.

Ключевые слова: компетентность, лексическая единица, аудирование, коммуникативное чтение, говорение, письмо.

The object of this research work is the process of lexical competence of Ukrainian language as a foreign language building among medical students. Extremely important attention is paid to four types of speech activities. Prerequisites of communicative situations origin are found out. These situations as well as communicative exercises are the compulsory content component of educational process for foreign students.

Key words: competence, lexical unit, listening comprehension, communicative reading, speaking, spelling.

Інтеграція України у світовий простір, бажання стати повноправним членом ЄС, скасування позаблокового статусу вкотре викликають неабияку зацікавленість нашою державою з боку іноземців. Водночас це зумовлює зростання їхнього інтересу стосовно можливості здобуття освіти (зазвичай медичної чи технічної) в українських вищих навчальних закладах. Однак варто зауважити, що відповідно до Конституції України, навчання студентів-іноземців здійснюється державною мовою. Отже, цілком виправданим є обов'язкове викладання предмета «Українська мова як іноземна», який на сьогоднішній день має «методичну» традицію.

У цьому сенсі варто згадати фундаментальні дослідження О. Зелінської, Д. Мазурик, З. Мацюк, М. Розумейка, Б. Сокола, Н. Станкевич та інших. Заслужовують на увагу й розробки таких вітчизняних практиків, як В. Вінницька, Н. Плющ [1], А. Чистякова, Л. Селівестрова, Т. Лагута [10], Н. Зайченко [3] та ін.

Метою нашої статті є обґрунтування поняття «лексична компетентність» студентів-іноземців вищих медичних навчальних закладів; виокремлення чинників, що сприяють формуванню вищезазначеного поняття.

Задля досягнення поставленої мети передбачаємо розгляд наступних **завдань**:

- уточнити термін «лексична компетентність»;
- з'ясувати лінгводидактичні засади формування вищезгаданого поняття;
- визначити методичні підходи, що ефективно впливають на формування лексичної компетентності майбутніх лікарів під час аудиторних занять із української мови як іноземної.

Словник іншомовних слів так трактує термін «компетентність»: «Поінформованість, обізнаність, авторитетність» [8, с. 345]. У свою чергу науковець Ірина Черних під компетентністю розуміє «особистісну характеристику

студента, здатність, засновану на набутих ним знаннях, його життєвому та навчальному досвіді, цінностях і схильностях» [9, с. 6].

Що ж стосується лексичної компетентності, то ми розуміємо її як значущу інтегральну якість студента-іноземця, що знаходить своє оприявлення в загальній здатності та готовності до користування лексичними засобами, закономірностями їх функціонування задля побудови, розуміння мовленнєвого висловлювання в контексті професійної діяльності лікарів, а також збагачення словникового запасу майбутніх медиків, зокрема термінологічною лексикою, на основі професійно орієнтованих текстів і фахових словників.

Н. Гез, І. Зимня, Т. Капітонова, А. Шамов зауважують, що лексичний компонент є превалюючим у вивченні мов, а формування лексичної компетентності – одним із домінуючих факторів сприймання та засвоєння мови іноземної. Власне, вичленовуючи системотворчу роль іншомовного слова, погоджуємося із трактуванням Тамари Кудіної, що воно забезпечує, «по-перше, мінімальний контакт між співрозмовниками; по-друге, будь-яке іншомовне слово є «зародком» майбутнього висловлення, формує його тему; по-третє, воно може виступати в ролі регулятора асоціативно-вербальних мереж,

які активізують свідомість учасників розмови, викликаючи із семантичної пам'яті інші слова та граматичні структури, необхідні для здійснення мовленнєвого задуму, для вирішення комунікативного завдання; по-четверте, слово бере активну участь у процесах мислення, результати якого фіксуються у свідомості людини за допомогою того ж таки слова, але у вигляді суджень, понять, категорій і концептів» [5, с. 8].

Так, проаналізувавши наукові джерела та методичну літературу, варто відзначити, що становлення лексичної компетентності відбувається завдяки повторенню нових лексичних одиниць у репродуктивному та продуктивному мовленні в усіх видах мовленнєвої діяльності (говорінні, аудіюванні, читанні та письмі). Зокрема, в процесі навчання аудіювання формуються такі лексичні вміння та навички, як виділення слова в мовленнєвому потоці, ідентифікація слухового образу слова, співставлення звукової форми слова з його значенням, встановлення контекстуальних зв'язків, а звідси – уточнення лексичного значення слова та його граматичної категоризації. Прикладом цього може слугувати вправа 1 з теми «Гіппократ – батько медицини».

Вправа 1. *Прослухайте текст. Виконайте тести.*

Медицина практики Гіппократа надзвичайно багата на екзотичні методи. Він широко застосовував обкурювання хворих органів, лікування за допомогою порошку зі спалених частин тварин, найрізноманітніші олії, осляче молоко, оленячі роги, жовч і шерсть різних тварин, товчені мінерали, настої на вині. Загалом у лікувальній практиці використовував понад 200 цілющих трав, які дарує людині для профілактики та лікування хвороб матінка-природа.

Тести

1. Медицина практики Гіппократа була надзвичайно багата на:

- а) етичні методи;
- б) естетичні методи;
- в) екзотичні методи.

2. Він широко застосовував у лікуванні:

- а) порошок із викопаних частин рослин;
- б) порошок зі спалених частин тварин;
- в) порошок із мелених каменів.

3. Учений також використовував:

- а) осляче молоко;
- б) коров'яче молоко;
- в) оленяче молоко.

4. Гіппократ використовував у лікувальній практиці понад ... цілющих трав.

- а) 400;
- б) 300;
- в) 200.

Що стосується читання, то вважаємо його не менш важливим у вивченні української мови як іноземної, позаяк вбачаємо у ньому передусім практичне застосування: читання з частковим та повним розумінням тексту, читання з вибіркоким вилученням інформації, читання

з метою виконання завдань із граматики. Таке читання називають комунікативним. Із метою закріплення цього виду роботи пропонуємо вправу 2.

Вправа 2. Прочитайте міні-текст. Розставте розділові знаки. В останньому реченні зазначте частиномовну належить кожного слова. Зробіть повний морфологічний розбір виділених слів.

Вуха людини яка щодня слухає гучну музику страждають від шуму подібно до людини яка працює на фабриці. Деякі моделі MP3-плеєрів спотворюють звук і меломан постійно чує грюкіт наче при зльоті літаків. Медики вважають якщо вухо постійно перенавантажувати то через п'ять років меломан почне глухнути а **активні користувачі MP3-плеєрів ризикують** взагалі втратити слух.

Безперечно, при вивченні будь-якої іноземної мови домінуючим є говоріння, адже, на думку Ірини Зимньої, «мова – це не лише процес спілкування і говоріння, мова – це спосіб формування та формулювання думки в самому процесі мовленнєвої діяльності, зокрема говоріння» [4, с. 58].

Навчання іншомовному говорінню виокремлює «наявність» предмета, тобто міркування, що

й визначає змістову сутність висловлювання студента. Як стверджують Л. Виготський, А. Лурія та О. Леонтьєв, умовою реалізації говоріння є наявність мовленнєвих автоматизмів (мовленнєвих навичок): граматичних, лексичних, вимовних (артикуляційних та інтонаційних). Прикладом цього може слугувати вправа 3.

Вправа 3. Прочитайте. Дайте відповіді на репліки-запитання лікаря, використовуючи при цьому лексику, що стосується захворювання чи ушкодження м'язів. Завершіть діалог.

Пацієнт: Здрастуйте. Можна увійти?

Лікар: Доброго дня. Проходьте, будь ласка. Що вас турбує?

Пацієнт:

Лікар: Коли настало погіршення?

Пацієнт:

Лікар: Які ознаки хвороби з'явилися спочатку?

Пацієнт:

Лікар: А які згодом?

Пацієнт:

Лікар: У якій ділянці ви відчуваєте біль?

Пацієнт:

Лікар: Коли відчуваєте біль: у стані спокою чи під час фізичного навантаження?

Пацієнт:

Лікар: Вам необхідно зробити

Пацієнт:

Лікар: Раджу вам

Пацієнт:

Щодо письма, то воно насамперед пов'язане зі знанням правил і залежить від усвідомленості та правильності спілкування. При цьому орфогра-

фічне оформлення тексту іноземною мовою є дуже ефективним засобом розуміння, заучування та закріплення лексичних одиниць.

Вправа 4. Спишіть, добираючи з дужок потрібні літери. Поясніть орфограми.

Боро(т,д)ьба за життя пацієнта – найважливіша справа. Хоч як неле(г,х)ко розібратися в анамнезі, проте найтя(жч,ц)е визначитися з діагнозом. Повіки хворого стали ва(ш,ж)кими. У палаті всі поле(г,х)шено зі(т,д)хнули. Він, мабу(т,д)ь, не боїться уколів.

Формування лексичної компетентності студентів-медиків на заняттях з української мови як іноземної однозначно відбувається за допомогою систематичної та цілеспрямованої роботи над збагаченням словника майбутніх лікарів (особливо термінологічного) і виробленням навичок свідомого, вмілого користування словом. Для кращого

засвоєння лексем викладачі пропонують студентам різноманітні тренувальні вправи, наприклад: дібрати тлумачення до слів, що подані у матеріалі для довідок; знайти у тексті синоніми, антоніми, пароніми й омоніми, пояснити значеннєві відмінності між ними тощо.

Вправа 5. Доберіть до поданих слів синоніми. З однією парою (на вибір) складіть речення та запишіть.

Відновлення, авітаміноз, незначний, належати, обличчя, прогресивний, скорочення, еластичність, чоло.

При вивченні української мови як іноземної викладачеві варто звернути особливу увагу на фразеологізми, оскільки знання фразеології, вміле її використання є невід'ємною складовою високої мовної культури людини, а фраземи – це не лише окраса

нашої мови, а й її «могутній стилістичний засіб влучної, дохідливої, яскравої й дотепної передачі думки [7, с. 119]. З цією метою пропонуємо виконати вправу 6

Вправа 6. Прочитайте фразеологізми. Об'єднайте праву та ліву колонки за змістом.

- 1) Бути (жити) в чужій шкурі;
- 2) Затятися в одну шкуру;
- 3) Здирати шкуру;
- 4) Випробовувати на власній шкірі.

- а) переконуватися на власному досвіді;
- б) нещадно експлуатувати;
- в) уперто не погоджуватися;
- г) бути в чьому-небудь стані.

Висновки. Зважаючи на викладене вище, варто зазначити, що формування лексичної компетентності – одна з найважливіших умов оволодіння студентами-іноземцями українською мовою. Сподіваємося, що згадані у статті проблеми стануть справою майбутніх глибоких і скрупульозних досліджень у царині української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вінницька В. М. Українська мова. Практичний курс граматики для студентів-іноземців : підручник / В. М. Вінницька, Н. П. Плющ. – К. : Київський університет, 2003. – 272 с.
2. Голод Н. С. Українська мова як іноземна : робочий зошит для студентів другого курсу факультету підготовки іноземних громадян / Н. С. Голод, М. В. Панчишин, З. Я. Родчин. – Івано-Франківськ : ІФНМУ, 2014. – 202 с. : іл.
3. Зайченко Н. Ф. Практичний курс української мови для іноземців: усне мовлення / Н. Ф. Зайченко, С. А. Воробйова. – К. : Знання України, 2004. – 323 с.
4. Зимняя И. А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке : кн. для учителя / И. А. Зимняя. – Изд. 2-е. – Москва : Просвещение, 1985. – 160 с. : ил.
5. Кудіна Т. М. Формування лексичної компе-

тентності української мови в іноземних слухачів підготовчих відділень : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання (українська мова)» / Тамара Миколаївна Кудіна. – Київ, 2013. – 24 с.

6. Куйловська Н. Л. Українська мова як іноземна : робочий зошит для студентів факультету підготовки іноземних громадян. – Івано-Франківськ : ІФНМУ, 2013. – 154 с. : іл.

7. Олійник І. С. Методика викладання української мови в середній школі / І. С. Олійник, В. К. Іваненко, Л. П. Рожило, О. С. Скорик ; за заг. ред. І. С. Олійник. – К. : Вища школа, 1979. – 312 с.

8. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – К., 1975. – 775 с.

9. Черних І. О. Лінгводидактичні умови розвитку мовленнєвої компетентності майбутніх лікарів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання (українська мова)» / Ірина Олександрівна Черних. – Київ, 2012. – 20 с.

10. Чистякова А. Б. Українська мова для іноземців : підручник для іноземних студентів вищих навчальних закладів / А. Б. Чистякова, Л. І. Селівестрова, Т. М. Лагута. – Харків : Індустрія, 2008. – 384 с.

Дата надходження до редакції: 06.02.2015 р.

УДК 811.14'02'367.625'37:378.147.091.33

Інна ЧЕП'ЯКОВА,
викладач кафедри історії
зарубіжної літератури і класичної філології
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПОХІДНИХ ДІЄСЛІВ ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ МОВИ НА ЕТАПІ АНАЛІТИЧНОГО ТА СИНТЕТИЧНОГО ЧИТАННЯ

У статті представлено методику навчання похідних дієслів давньогрецької мови на етапі аналітичного та синтетичного читання. Розкрито актуальність моделі навчання похідних дієслів давньогрецької мови з метою формування читацької компетентності. Встановлено, що склад пасивного та потенціального словників

давньогрецької мови суттєво впливає на читання автентичного давньогрецького тексту. Розроблено систему вправ для організації навчання похідних дієслів давньогрецької мови на етапі аналітичного та синтетичного читання.

Ключові слова: аналітичне та синтетичне читання; давньогрецька мова; пасивний та